

Το ιστορικό εκκλησάκι του Προφήτη Ελισσαίου στο Μοναστηράκι

/ [Ιερές Μονές](#)

Ιωάννης Μ. Μιχαλακόπουλος

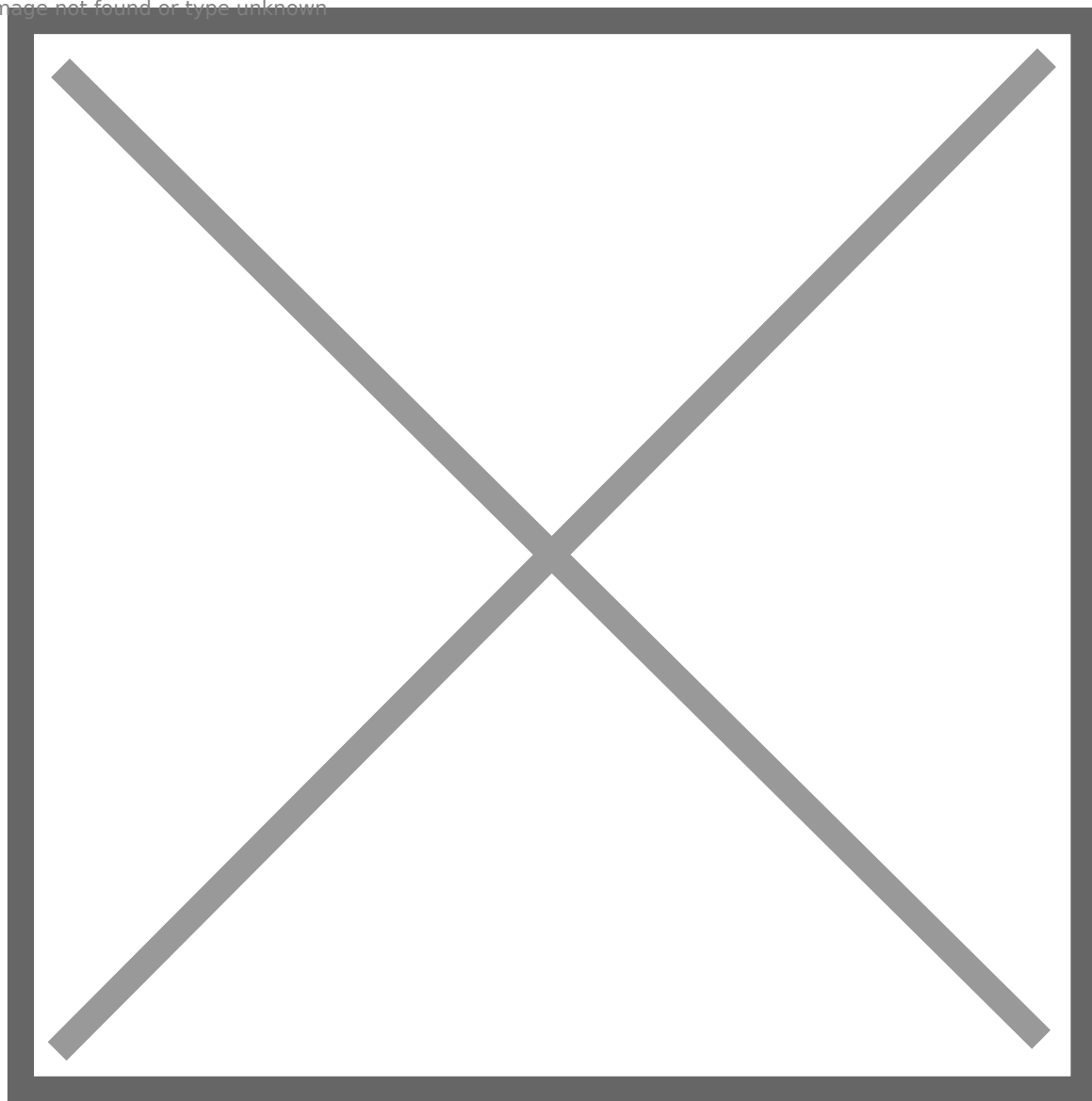
«Δύο, τρεις, πέντε, δέκα σταλαγμοί.»

(«Ο ξεπεσμένος Δερβίσης», Αλ. Παπαδιαμάντης, 1896)

Η κυριακάτικη απογευματινή βόλτα οδήγησε την παρέα των ανωνύμων περιπατητών του Άστεως, στο εκκλησάκι του Προφήτη Ελισσαίου, στο Μοναστηράκι. «Ο Ναΐσκος του Αγίου Ελισσαίου κείται δεξιά τω αναβαίνοντι την οδόν Άρεως, εγγύς του ενοριακού Ναού των Ταξιαρχών, παρά την αρχαίαν της Πόλεως Αγοράν». Το μικρό αυτό παρεκκλήσι οικοδομήθηκε μεσούσης της τουρκοκρατίας, ήταν ιδιοκτησία της οικογένειας Λογοθέτη – Χωματιανού και από τεχνικής – ναοδομικής άποψης ανήκε στο ρυθμό της απλής μονόκλιτης, ξυλόστεγης βασιλικής. Λίγο πριν το 1900, ο ναΐσκος είχε αποκτήσει υψηλή

συμβολική αξία καθότι στις αγρυπνίες που τελούνταν εκεί έδιναν τακτικά το «παρόν» σημαίνουσες προσωπικότητες του πνεύματος και της διανόησης της εποχής όπως ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης και ο εξάδερφός του Αλέξανδρος Μωραϊτίδης, οι οποίοι εκτελούσαν χρέη δεξιού και αριστερού ψάλτη αντίστοιχα. Παράλληλα, στις ακολουθίες ιερουργούσε ο εκ Νάξου πράος και ταπεινός τη καρδιά, άγιος παπά Νικόλας ο Πλανάς ενώ είχε συμμετάσχει και ο άγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως.

Image not found or type unknown

Ο Ιερός Ναός του Αγίου Ελισσαίου, έργο του αγιογράφου Γερβασίου Αργυρόπουλου (1993) από τη «μνημειώδη» φωτογραφία του Γιώργου Βαλέτα (1940).

Αρχικά, αντλούμε κάποιες «τεχνικές» πληροφορίες σχετικά με το εσωτερικό του ναΐσκου από ένα άρθρο του Γεράσιμου Βώκου (1894): «όπισθεν του χθαμαλού τέμπλου και προ του βωμού ο ιερέυς ετέλει την προσκομιδήν [...] Ήσαν δε οι τοίχοι του ιερού βήματος έμπλεοι τοιχογραφιών, νεωτέρας και παλαιάς γραφής [...] Υπέρ

το στασίδιον του δεξιού ψάλτου ανηρτάτο η εικόν του προφήτου Ηλίου και παρά ταύτην η εικόν του προφήτου Ελισσαίου, άνωθεν δε απαίσιον εικόνισμα των δεινών της Κολάσεως με τα τάρταρα φλογοβολούντα και τους δαίμονας και τον αδηφάγον δράκον [...]. Και έναντι δύο μανουάλια και ύπερθεν δύο πολυέλαιοι και κανδήλαι και υπέρ πάντα ως θέμα επαναπαύσεως των αισθήσεων, γαλήνης, μυστηρίου και εξάρσεως η κυανόχρους εκείνη κανδήλα, η προχέουσα το απαλόν της φως ...».

Ένα ενδιαφέρον «στατιστικό» στοιχείο -το οποίο επισημαίνει τόσο ο Καμπούρογλου όσο και ο Μωραιτίδης- σχετικά με τη σύνθεση του εκκλησιάσματος, είναι ότι «ο Προφήτης Ελισσαίος ήτο δημοφιλέστατος ειδικά εις τας γυναικείας ομάδας...». Ο Βώκος συντασσόμενος με αυτή την προσέγγιση περιγράφει: «Ήσαν δε γραίαι πολλάί και γυναίκες ωρίμου ηλικίας και νεανίδες τρυφερώταται και μητέρες μετά των θηλαζομένων νηπίων εις τας αγκάλας, τινές εξημμέναι εν τη ασφυκτική θερμοκρασία του στενού εκείνου χώρου, άλλαι νησταλέαι και κατάκοποι, αι πλείσται πληκτικώτατα εστοιβαγμέναι...». Εν συνεχεία, σχολιάζεται η ανεπάρκεια του τότε «τεχνητού φωτισμού» που προσέδιδε μια υπερκόσμια χροιά πάνω στο πλήθος των γυναικών: «Σκιαί επλανώντο επί τα γυναικεία ταύτα πλήθη, σκιαί επιτείνουσαι την μυστηριώδη γοητείαν του ταπεινού τούτου οίκου του Θεού και το φως του πρώτου πολυελαίου δεν έφθανεν έως εκεί και μόνον της κυανοχρούς μεγάλης κανδήλας από του μέσου ανηρτημένης η μελιχρά ανταύγεια και των άλλων κανδηλίων το ωχρόν φως διασκέδαζον επ' ολίγον τα πυκνά σκότη...». Παράλληλα, στο ίδιο κείμενο ο γράφων -αναπολώνοντας ίσως την ηρωική ιδιαίτερη πατρίδα των προγόνων του- εστιάζει στη συμπαθή και σεβάσμια φιγούρα ενός νησιώτη πλοιάρχου πολυταξιδεμένου, ο οποίος ανέβαινε από τον Πειραιά στην Αθήνα και συμμετείχε ενεργά στις ακολουθίες: «Υδραίος πλοίαρχος, ο μπάρμπα Μάνθος, υπέργηρος, αδύνατος, με λεπτό - λεπτό ολόλευκο μουστακάκι κλίνον προς τα κάτω, γνησία μορφή ασκητού, σεβαστός ανήρ, κόσμον διαπλεύσας με τα δυό του καράβια εις την καλήν εποχήν, ήδη δε ανερχόμενος επίτηδες εκ Πειραιώς διά να λέγη το Πιστεύω εις τον άγιον Ελισσαίον, οσάκις γίνονται αγρυπνίαι...».

Επανερχόμενοι στο λογοκρατούμενο σήμερα, πρέπει να τονιστεί ότι το εν λόγω ναΐδριον βρίσκεται καγκελόφρακτο και «ενσφηνωθέν» ανάμεσα σε τριπλοκλειδωμένες σιδεριές, αγκαθωτά συρματοπλέγματα και κιγκλιδώματα. Σίγουρα είναι αξιέπαινες οι προσπάθειες των αρμοδίων Υπηρεσιών του ΥΠΠΟ και της Εταιρείας Παπαδιαμαντικών Σπουδών που εδώ και δεκαπέντε χρόνια έχουν φροντίσει για την περάτωση του έργου της αναστήλωσης (και διάσωσης!) της εκκλησίας. Δυστυχώς όμως, ο (περιβάλλον) χώρος δεν είναι προσβάσιμος στο φιλακόλουθο κοινό της Αθήνας (και όχι μόνο). Έως τώρα, ελάχιστες φορές ο

«ξένιος» Ελισσαίος ο «νέος» έχει ανοίξει την αγκαλιά του σε όσους επιθυμούν να σταθούν βιωματικά στο ίδιο σημείο που κάποτε προσεύχονταν «συναγρυπούντες» οι Σκιαθίτες «κοσμοκαλόγεροι» των ελληνικών γραμμάτων μαζί με τον Γιάννη Βλαχογιάννη, τον Παύλο Νιρβάνα και τον Ζαχαρία Παπαντωνίου...

Ο άγιος Ελισσαίος όπως είναι σήμερα στην οδό Άρεως 14, στο Μοναστηράκι. Υπενθυμίζεται ότι το 1943, με περιπετειώδη τρόπο και κατόπιν ενεργειών της Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων το ιδιόκτητο παρεκκλήσι (που βρισκόταν υπό κατάρρευση – κατεδάφιση!) κηρύχθηκε διατηρητέο. Έτσι, ξεκίνησε η σύνταξη προτάσεων – εισηγήσεων για την άμεση αναστήλωσή του.

Έτσι, η ομήγυρις των πικραμένων αναχωρητών της παλιάς Πόλης –έχοντας στη μια μεριά τα όνειρα, «στην άλλη τις ελπίδες»- απέρχεται προς Αρχαία Αγορά και ΗΣΑΠ Θησείο. Από το στόμιο της σήραγγας του Ηλεκτρικού Σιδηροδρόμου, ανάμεσα σε σαλεπιτζήδες και αλλοκαιρινά ταβερνομπακάλικά, ίσως μας κοιτά κάποιος ξεπεσμένος Δερβίσης σιγοψιθυρίζοντας την προσφιλή του παροιμία: «Μπου ντουνιά τσερκ φελέκ» («Αυτός ο κόσμος, ρόδα είναι και γυρίζει...»).

Τέλος, καθώς η Κυριακή ρίχνει τη ροδοπόρφυρη αυλαία του δειλινού της στις λοφοσειρές της δυτικής Αθήνας, σαν να έρχονται στ' αυτιά μας από τα χείλη του Παπαδιαμάντη, στίχοι εκ του Παρακλητικού Κανόνος στον Προφήτη Ελισσαίο... «Προφήτα Χριστού, Ελισσαίε Πανεύφημε, ιάσεων πηγή, και κρήνη ακένωτος, ικετικώς βοώμεν σοι πρόφθασον, και εκ κινδύνων λύτρωσαι ημάς, ο μέγας φρουρός ημών και πρόμαχος».

ΠΗΓΕΣ

«Αι Παλαιαί Αθήναι», Δημήτρης Καμπούρογλου, Αθήνα, 1922

«Ο Άγιος Ελισσαίος», Φ. Δημητρακόπουλος, εκδόσεις ERGO, 2004

«Αγρυπνία εις τον Άγιον Ελισσαίον», Γεράσιμος Βώκος, Ακρόπολις, 8/3/1894

«Αλέξανδρος (Ανδρόνικος) Μωραϊτίδης», Δημήτριος Θ. Κανελλόπουλος, Οι Τρεις Ιεράρχαι, φ. 4/2018